

Μάχη ἐν Θερμοπύλαις, καὶ στρατηγὸς ὁ Λεωνίδας Βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων.

§. ις. Ὅτι ἀπερσίσθη ἡ στρατιὰ διὰ τὰς Θερμοπύλας, ἐώρταζον οἱ Ἕλληες τὰ Ὀλύμπια κοινῶς, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τὰ Κάρνεια ἰδίως· ὅθεν δὲν ἐδυνήθησαν νὰ πέμψωσι πολὺ στρατευμα, ἀλλ' ἐπέμψαν ὀλίγον μόνον ὡς προφυλακὴν, νὰ φυλάξῃ τὸ ρεῖον, νὰ παρακινήσωσι καὶ τοὺς ἄλλους, νὰ ἐμποδίσωσι καὶ τοῦ μηδισμού, ροχαζόμενοι, ὅτι ὁ πόλεμος τῶν Θερμοπυλῶν δὲν τελειώνει εὐκόλως. Ἐπέμψαν τοίνυν οἱ μὲν Σπαρτιάται τριακοσίους Σπαρτιάται ἐκλεκτοὺς, καὶ στρατηγὸν τὸν βασιλεῖα αὐτῶν Λεωνίδα. Οὗτοι δὲ πάντες ἐστράτευσαν ἀποφασισμένοι, ἵνα ἀποθάνωσιν. Ὅθεν ἐώρτασαν πρῶτον τὰ ἐπιτάφια αὐτῶν ἐκεῖ μὲ τοὺς γονεῖς, συγγενεῖς καὶ φίλους αὐτῶν. Ὁ δὲ Λεωνίδας εἶπε πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, νὰ λάβῃ ἄνδρα ἀξίον. Μετὰ δὲ τὴν ἑορτὴν εἶχον σκοπὸν, νὰ στρατεύωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι πανδημί. Ἐπέμψαν καὶ οἱ Τεγῆαται καὶ Μαντινεῖς χιλίους. Οἱ Ὀρχομένιοι ἑκατὸν εἴ-

λαι, και οἱ λοιποὶ Ἀρχαῖδες ἄλλους χιλίους. Οἱ Κορινθιοὶ τριακοσίους· οἱ Φλιασῖαι διακοσίους· οἱ Μυκηναῖοι ἑξακόσια. Τοσοῦτοι ἦσαν οἱ Πελοποννήσιοι. Ἐρχόμενος δὲ ὁ Λεωνίδας, ἐπέρασε διὰ τῆς Βοιωτίας, καὶ ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ἐντιμῶς οἱ Θηβαῖοι, ἔδωκαν καὶ τετρακοσίους στρατιώτας. Οἱ δὲ Θισπιεῖς ἔδωκαν ἑπτακοσίους· οἱ Φωκεῖς χιλίους, καὶ οἱ Ὀπούντιοι Λακροὶ ἦλθον ὅλοι. Τούτους τοῖσιν ἔχων ὁ Λεωνίδας, ἦλθεν εἰς τὰς Θερμαπύλας.

§. ιζ. Τὸ μέρος τοῦτο εἶναι παραθαλάσσιον καὶ ρενώτατον· ἐπειδὴ τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν εἶναι τενογῶδες· τὸ δ' ἀνωθεν εἶναι ὄρος ἀβατον κατὰ κάθετον, Ἀνωπαῖον καλούμενον, πρὸς τοὺς πρόποδας τῆς Οἰτης. Ἡ δὲ διάβασις μάλιστ' εἶναι ἀμαξιτὸς, ὅπου εἶχον καὶ τεῖχος παλαιόθεν, εἰς φύλαξιν τοῦ ρενοῦ, πλησίον τῆς κώμης Ἀνθῆλης καλουμένης, ἣτις εἶναι μεταξύ τοῦ ρενοῦ καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ. Ἀνωθεν δὲ τοῦ Ἀνωπαίου ὄρους ἦτόν τις πάροδος μυσικῆ, καὶ κινδυνώδης εἰς κύκλωσιν τοῦ ρενοῦ, ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ ἀρχομένη, καὶ πρὸς τὸ Ἴερον τοῦ Με-

λαμπύγου Ἡρακλείους καταβαίνουσα, ὅπου ...
 ναί τὸ ρενώτατον μέρος τῶν Θερμοπυλῶν,
 ὡς δύο ὥρας ὀπίσθεν τῆς Ἀνθήλης. Ὁ δὲ κύ-
 κλος τῆς παράδου ἦτον ὡς ἕξ ὠρῶν διάστημα.
 Ἐλθὼν ταῖνον ἐκεῖ ὁ Λεωνίδας, ἀνεκαίνυσε τὸ
 παλαιὸν τεῖχος, ἔπεμψε καὶ τοὺς χιλιᾶς Φω-
 κεῖς, νὰ φυλάττωσι τὴν πύρρον εἰς τὸ ὄρος,
 εἰς ἔμπροδίσωσι τὴν ἐκεῖθεν διάσασιν τῶν Περ-
 σῶν, ἂν τύχη καὶ εἴρωσι αὐτήν, ἢ τὴν προ-
 ὄσῃ τις. Αὐτὸς δὲ καθύσας ἐκεῖ μὲ τοὺς ἄλ-
 λους, ἐφύλοτε τὸ ρενὸν πλησίον τῆς Ἀνθή-
 λης. Ἀλλ' ἐκείνοι ἐδειλίασαν μετ' ὀλίγον, καὶ
 οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἤθελον νὰ ἐπιστρέψωσι
 εἰς τὸν Ἰσθμὸν, νὰ φυλάξωσι μόνον τὴν Πε-
 λοπόννησον. Οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἐμῆδιζον πρὸ πολ-
 λοῦ, καὶ ἦλθον μόνον διὰ πρόσχημα. Ὁ δὲ
 Λεωνίδας εἶπεν, ὅτι ἐκεῖ πρέπει νὰ φυλάξωσι,
 καὶ μάλιστα νὰ ζητήσωσι καὶ ἄλλην βοήθειαν
 παρὰ τῶν πέλειων ἀγέων. Καὶ οὕτως ἔμειναν.

§. γ'. Τούτων δὲ γενομένων, ὁ Ξέρξης,
 ὅστις ἔμαθεν ἐκ τῆς Θισσαλίας ἔτι, ὅτι ἐφύ-
 λαττει ἐκεῖ ὁ Λεωνίδας, ὁ ἀτόγονος τοῦ Ἡρα-
 κλείους, ἔπεμψεν εἰς Ἰππεία κατάσκοπον, νὰ
 μάθῃ τί γίνεται ἐκεῖ. Παρατηρήσας οὖν ἐκεῖ-

ρος μακρόθεν, εἶδε τοὺς Λακεδαιμονίους ἔξω
 τοῦ τείχους, ἄλλους μὲν γυμναζομένους εἰς
 τὰ ὄπλα, ἄλλους δὲ κτενιζομένους· ἐπειδὴ
 αὐτοὶ εἶχον τὴν φρουρὰν ἐκείνην τὴν ἡμέραν.
 Οἱ δὲ ἄλλοι δὴν εἰραίνοντο, ἐντὸς τοῦ τείχους
 ὄντες. Ταῦτα τοίνυν ἰδὼν ὁ κατάσκοπος, ἐπέ-
 σρεψεν εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ τὰ εἶπε πρὸς
 τὸν Ξέρξην. Ἐκεῖνος δὲ ἐνόμισεν, ὅτι οἱ Σπαρ-
 τιάται ἐμωράνθησαν. Ὄθεν καλίσας τὸν Δη-
 μάρατον, ἠρώτησε καὶ περὶ τούτων. Ὁ δὲ Δη-
 μάρατος εἶπεν, ὅτι οὗτοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἷτι-
 νις ὀπεράσισαν, νὰ σὲ ἐμποδίωσι, καὶ προ-
 ετοιμάζονται διὰ τὸν θάνατον, κτενιζόμενοι,
 καὶ καλλωπιζόμενοι, κατὰ τοὺς νόμους τῶν
 Σπαρτιατῶν. Ταῦτα δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦ-
 τα λέγων, εἰραίνετο καὶ αὐτὸς μῦρος πρὸς
 τὸν Ξέρξην. Ἐμεινεν ὅμως ἐκεῖ ὁ Ξέρξης τίσο-
 σαραις ἡμέρας ἀπρακτος, προσμένων, νὰ φύγῃ
 ὁ Λεωνίδας, ὅταν πληροφορηθῇ ἀκλῶς περὶ
 τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ εὐχαυθῇ τὸν κίνδυ-
 νον. Καὶ ἐπειδὴ δὴν εἰρευγεν, ἔγραψεν αὐτῷ
 ἐπιστολὴν, ὑποσχόμενος, νὰ καταστήσῃ αὐτὸν
 βασιλεῖα τῆς Ἑλλάδος, ἂν κλίνῃ πρὸς τὸ μέρ-
 ρος αὐτοῦ. Ἐκεῖνος δὲ ἀπεκρίθη, ὅτι προκρί-
 νει νὰ ἀποθόνῃ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, παρὰ νὰ

κατασαθῆ τύραννος αὐτῆς. Ὀργισθεὶς οὖν ὁ Ξέρξης, ἔγραψε πάλιν, νὰ παραδώσῃ τὰ ὄπλα αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ Λεωνίδας, μηδὲνως ταραττόμενος, ἀπεκρίθη, ἔλθε καὶ λάβε αὐτὰ, ἄν θείλῃς.

§. 19. Ἀγανακτήσας τοίνυν ὁ Ξέρξης, ἐπέμψε τὴν πέμπτην ἡμέραν τὸ πρῶν δύο ἔθνη, τοὺς Μήδους καὶ Πισσίους, νὰ φέρωσιν αὐτοὺς ζῶντας. Τότε, ἰδὼν τοὺς ἐπερχομένους τὴν κρατιώτην τοῦ Λεωνίδου, εἶπεν, ὅτι οἱ ἐχθροὶ εἶναι πλησίον. Ὁ δὲ Λεωνίδας ἀπεκρίθη· καὶ ἡμεῖς εἴμεθα πλησίον ἐκείνων. Παταχθέντες δὲ οἱ Ἕλληνες συνεσφιγμένοι εἰς τὸ σενὸν, ἔχοντες καὶ ἀσπίδας μεγαλητέρας, καὶ δόρατα μακρύτερα τῶν Περσῶν, ἐφύνησαν τὴν πρώτην τάξιν αὐτῶν. Ἐρχόμενοι δὲ καὶ οἱ ἄλλοι κατὰ τάξεις, ἐδοκίμαζον τὴν αὐτὴν τύχην, ὥς ὃ ὄγῶν ἐγένετο θερμότερος· ἐπειδὴ οἱ βάρβαροι ἐδοκίμασαν πολλὰς ἀλεπαλήλους, καὶ ὀλεθρίας πρὸς αὐτοὺς προσβολάς. Τέλος δὲ ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν, ὅσοι ἐσώθησαν. Τότε εἶπεν ὁ Ξέρξης, ὅτι ἔχει πολλοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὀλίγους ἄνδρας. Ἐπειτὰ ἐπέμψε τοὺς ἀθανάτους. Εὖρον ὁμως κατ'

αὐτοὶ οἱ ἀθάνατοι τοιοῦτον θάνατον εἰς τὸ
 ρενόν, ὥς ἐτρέπησαν μὲ μεγάλην φθορόν.
 Ὁ δὲ Ξέρξης θεωρῶν τὸν ἀγῶνα καθήμενος
 ἐπὶ τοῦ θρόνου, τόσον ἐταράττετο ὑπὸ τοῦ
 φόβου καὶ τοῦ θυμοῦ, ὥς ἐπήδησε τρίς ἀπὸ
 τοῦ θρόνου. Ἐκρύτησε δὲ ἡ μάχη μέχρις ἐ-
 σπέρας, καὶ ἔπεισον καὶ τινες Σπαρτιάται· ἐ-
 πειθὲ μόνου αὐτοὶ ἐπολέμησαν ἐκείνην τὴν ἡ-
 μέραν. Τὴν δὲ ἄλλην ἡμέραν, νομίζων, ὅτι
 οἱ Ἕλληες ἦσαν κεκακωμένοι, καὶ οἱ πλεῖστοι
 τετραυματισμένοι, ἐπεμψεν ἐπ' αὐτοὺς τὸ ἐκ-
 λεικτότατον, ἀνδρειότατον, καὶ τολμηρότατον
 στρατεύμα. Ἐκεῖνοι ὁμῶς παραταχθέντες τότε
 ἅπαντες κατὰ ἔθνη, ἐμάχυντο γενναίως καὶ
 ἀφόβως, ὥς οἱ Πέρσαι, ἀρ' οὐ ἐδοκίμασαν
 πάλιν πολλὰς προσβολὰς, καὶ δὲν ἐδυνήθησαν, ἐ-
 τρέπησαν πάλιν εἰς φυγὴν, μὲ μεγάλην φθορόν.
 Τότε ὁ Ξέρξης ἦλθεν εἰς ἀπορίαν καὶ ἀμηχα-
 νίαν, βλέπων, ὅτι δὲν χρησιμεύει ἡ πληθύς.

§. κ'. Τούτων οὖν οὕτως ἔχόντων, ἔρχε-
 ται πρὸς τὸν Ξέρξην τις Μηλιεὺς Ἐφιάλτης
 καλούμενος, καὶ λέγει, ὅτι εἶναι καὶ ἄλλη
 δίοδος ἀπὸ τοῦ ὄρους, καὶ καταβαίνει ἐντὸς τοῦ
 ρενού τῶν Θερμοπυλῶν. Ὄθεν ὁ Ξέρξης περι-

χαρῆς γενόμενος, ἐπεμψε τὴν νύκτα τὸν Ἰθάκην μετὰ τοὺς ἀθανάτους, καὶ ὄλλους, ὅλους ὡς εἴκοσι χιλιόδας, καὶ τὸν Ἐφιάλτην ὀδηγῆν. Τοῦτο δὲ μαθὼν τις Κυμαῖος Τυρασιάδας καλούμενος, ἔφυγεν εὐθὺς ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τῶν Περσῶν, καὶ ἦλθε πρὸς τοὺς Ἕλληνας, νὰ φανερῶσθαι τὴν κύκλωσιν. Προεῖπε δὲ τοῦτο καὶ ὁ μάντις αὐτῶν. Οἱ δὲ Πέρσαι ἔρχόμενοι, εἶδον τοὺς Φωκεῖς μακρόθεν, καὶ ἐνόμισαν, ὅτι ἦσαν Σπαρτιάται· ὅθεν ἐφοδῆθησαν. Μαθόντες δὲ παρὰ τοῦ Ἐφιάλτου, ὅτι ἦσαν Φωκεῖς, ὤρμησαν, καὶ ἐδίωξαν αὐτούς. Ἐκεῖνοι δὲ ἀνέβησαν πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, καὶ παρεσκευάζοντο, νὰ ἐφορμήσωσιν ὡς ἀπηλπισμένοι ἐπὶ τοὺς Πέρσας. Ὅμως δὲν ἐφάνησαν πλέον, καὶ οἱ Πέρσαι κατέβαινον ὑπερὸν ἀφρόδως. Ἀκούσαντες οὖν τοῦτο τὸ θλιβερὸν μῆνυμα οἱ Ἕλληνες, ἐβουλεύοντο περὶ τοῦ κινδύνου. Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον, νὰ φύγωσι· διότι εἶχον καιρὸν νὰ περάσωσι, πρὶν καταβῶσιν οἱ Πέρσαι· ἄλλοι δὲ ἔλεγον, νὰ μείνωσιν. Ἐν τούτοις ἔφησάν καὶ οἱ ἡμεροσκόποι ἀπὸ τῶν ἄκρων τοῦ ὄρους, καὶ ἔλεγον τὰ αὐτὰ, οἵτινες εἶδον τὸ Περσικὸν στρατεύμα.

Βλέπων δὲ ὁ Λεωνίδας ὀπρωθύμους τοὺς συμμάχους, ἀπέπεμψεν αὐτοὺς εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν, ἵνα φανῶσιν εἰς ἄλληλην εὐκαιρίαν χρήσιμοι πρὸς τὴν πατρίδα. Αὐτὸς δὲ, ἔλεγεν, ὅτι δὲν ἀρνεῖται τὸν τόπον ἀγύλακτον, ὅπου τὸν ἐπέμψεν ἢ Σπάρτην νὰ φυλάξῃ. Τινὲς μὲν εἶπον, ὅτι ὁ Λεωνίδας ἦτον ἀποφασισμένος νὰ ἀποθάνῃ ἐκεῖ, πρὸς δόξαν τῆς Σπάρτης, ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν ἔδειξαν ἕως τότε ὄργον λαμπρὸν κατὰ βαρβάρων, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι. Κατ' ἄλλους δὲ, εἶπεν ὁ χρησμὸς, ὅτι καὶ ἡ Λακεδαιμονία μέλλει νὰ ἀφανισθῇ ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἂν δὲν φρευθῇ ὁ βασιλεὺς αὐτῆς εἰς τὸν πόλεμον. Κατ' ἄλλους δὲ, κατηγορήθη, ὅτι ἐμῆδιζε, καὶ διὰ τοῦτο ἤθελε νὰ ἀθωωθῇ διὰ τοῦ ἔργου.

§. κα'. Ἐκράτησε τοίνυν μόνον τοὺς Θηβαίους μὲ βίαν, φοβούμενος, νὰ μὴ φύγῃσι πρὸς τὸν Ξέρξην, ἐπειδὴ ἐμῆδιζον. Οἱ δὲ Θεσπικεῖς ἔμεναν ἀποθνήσκοντες. Ἠθέλησε δὲ νὰ σώσῃ καὶ δύο νέους εὐγενεῖς τῆς Σπάρτης μὲ τρόπον οἰκονομικόν. Καὶ πρὸς μὲν τὸν ἵνα ἔδωκεν ἐπιστολήν, νὰ φέρῃ αὐτὴν εἰς τὴν Σπάρτην. Ἐκεῖνος ὁμως δὲν τὴν ἔλαβεν, ἀλλ' εἶπε μὲ ἀ-

γαυόκτησι· μαχάτας τοι, οὐκ ὀγγυλιόφορος
 εἰπόμου· οἶον, σοὶ ἠκαλοῖθησα ὡς μαχητής,
 καὶ οὐχὶ ὡς ταχυδρόμος. Πρὸς τὸν ἄλλου δὲ
 εἶπε τινὰς παραγγελίας μουσικὰς πρὸς τοὺς ἑ-
 φόρους, καὶ ἐκεῖνος ἤκουεν αὐτὰς προσεκτικῶς,
 λίγων, ναί, ναί, ἔπειτα λαβὼν τὴν ἀσπίδα,
 ἐσάθη εἰς τὴν τάξιν. Ἠθίλησε γὰρ σῶσθαι καὶ
 τὸν μάντιν αὐτοῦ, ὅστις ἦτον Ἀκρυσὸν Μεγι-
 ζίας καλούμενος, ἀλλὰ δὲν ἔφυγε καὶ ἐκεί-
 νος. Ἐπεμψε δὲ μόνον τὸν υἱὸν αὐτοῦ μονο-
 γενῆ ὄντα. Ἀφ' οὗ τοίνυν ἠσπάσθησαν τὸν τε-
 λευταῖον ἀσπασμόν, καὶ ἀνεχώρησαν οἱ ἄλ-
 λοι, εἶπε πρὸς τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, γὰρ
 προγευθῶσι μετρίως καὶ λιτῶς, ἐπειδὴ τὸ ἔ-
 σπέρας προσμένει αὐτοὺς ἢ τράπεζα τοῦ Πλού-
 τωρος.

§. κβ'. Περὶ δὲ τοῦ ἐξῆς ἀγῶνος, καὶ τοῦ
 θανάτου τοῦ Λεωνίδου φέρονται δύο γυνῶμαι,
 ἢ μία τοῦ Ἡροδότου, τὴν ὁποῖαν κατηγορεῖ ὁ
 Πλούταρχος, καὶ ἡ ἄλλη αὐτοῦ τοῦ Πλουτάρ-
 χου, τοῦ Διοδώρου καὶ ἄλλων. Καθ' Ἡροδό-
 του τοίνυν, μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἐ-
 στρατεύσεν ὁ Ξέρξης πανστρατιᾷ πρὸς τὸ σευόν,
 κατὰ τὸ σύνθημα τοῦ Ἐφιάλτου, ἵνα κρατῆ

τὸν Λεωνίδασ εἰς μάχην καὶ ἐνασχολίαν, ἕως
 νὰ κατοῦῃ ὁ Ἰθάκης ἀπὸ τοῦ ὄρους. Οἱ δὲ
 Ἕλληνας παρετάχθησαν τότε πρὸς τὸ εὐρύ-
 τερον μέρος τοῦ ἑαυτοῦ ἐξωθεν τοῦ τείχους, ὡς
 ἀπηλπισμένοι. Ἐλθόντες δὲ εἰς χεῖρας, ἐκίνη-
 σαν φρόδον καὶ ἐκπληξιν πρὸς τοὺς Πέρσας,
 ὥστε οἱ στρατηγοὶ αὐτῶν ἴσαντο ὀπισθεν με-
 τὰς μάστιγας εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ἠνάγκαζον
 τοὺς στρατιώτας, νὰ προχωρῶσι, μασιζόντες
 αὐτοὺς ὡς ζῶα. Ἐκεῖ ἐγένετο ἡ σφυγὴ καὶ ἡ
 φθορὰ ἐξαισίως· ἐπειδὴ οἱ προχωροῦντες ἐ-
 φρονεύοντο, ἄλλοι μὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἄλλοι
 δὲ ὠθούμενοι ἀμφοτέρωθεν καὶ καταπατούμενοι
 ὑπὸ τοῦ πλήθους καὶ τῆς ταραχῆς τοῦ τοσοῦ-
 του στρατοῦ ἐν τόπῳ ἑαυτῶ ἀτάκτως συσφιρο-
 μένου. Ἄλλοι δὲ ἀναγκαζόμενοι, καὶ ῥαβδιζώ-
 μενοι, ἐπιπτον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐπνί-
 γοντο, προκρίνοντες ἐκείνον τὸν θάνατον. Τέ-
 λος δὲ συνετρέθησαν τὰ ὄρατα τῶν πλείστων
 Ἑλλήνων, καὶ ἐμάχοντο μόνον μετὰ τὰς ῥομ-
 φαίας. Ἐν τούτοις ἔπεισεν ὁ Λεωνίδας, καὶ
 τῶες ἄλλοι ἐπίσημοι τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ
 δύο ἀδελφοὶ τοῦ Ξέρξου, ὁ Ἀβροκόμης καὶ
 Ἰπεράμνης. Τότε πάλιν ἐγένετο ὁ ἀγὼν καὶ ὁ

ὠθισμὸς σφοδρότατος, διὰ τὸ σῶμα τοῦ Λεωνίδου.
 Ἐτρεψαν δὲ τετρακίς οἱ Ἕλληες τούτους
 Πέρσας, ἔλαβον τὸ σῶμα τοῦ Λεωνίδου, καὶ
 ἐκράτησαν τὴν μάχην ἐναντίου τοῦ τοσούτου
 πλήθους, ἕως οὗ ἐφθασεν ὁ Ἰθάκης εἰς τὰ
 νῶτα αὐτῶν, καὶ ἔμειναν ἐν τῷ μέσῳ δύο
 στρατοὶ: ἑδῶν, καὶ εἰς τόπον ρενώτατον. Ἰδόν-
 τες οὖν τούτους, οἱ μὲν Θεσσαῖοι παρεδόθησαν
 εὐθὺς πρὸς τὸν Ξέρξην, οἱ δὲ ἄλλοι ἀνεχώ-
 ρησαν ἐντὸς τοῦ τείχους, καὶ συναθροισθέντες
 ἐπὶ τινας λοφιδίου, τὸ ἐπὶ τοῦ ἤτεον πλησίον
 τῆς ὁδοῦ καὶ τοῦ τείχους, ἀνθίσαντο, ἄλλοι
 μὲν μὲ τὰς μαχαίρας, ὅσοι εἶχον εἶτι, ἄλλοι
 δὲ μὲ τὰς χεῖρας γυμνάς, καὶ ἄλλοι μὲ τοὺς
 ὀδόντας, ὅσοι εἶχον τετραυματισμένας τὰς
 χεῖρας. Οἱ δὲ Πέρσαι συναχθέντες κύκλῳ, ἐ-
 τόξευον μακρόθεν; ἔκύντιζον, ἔρριπτον λίθους
 καὶ ξύλα ἐπ' αὐτούς. Ἄλλοι δὲ πάλιν ἔρριψαν
 τὸ τείχος ἐπ' αὐτῶν. Καὶ οὕτως ἐσκέπασαν
 αὐτούς, μὴ τολμῶντες γὰρ πλησιάζωσιν, ἕνα
 λάβωσιν αὐτούς ζῶντας.

§. κγ'. Αὕτη μὲν εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Ἡρο-
 δότου. Ἡ δ' ἄλλη λέγει, ὅτι τὴν νύκτα ἐκεί-
 νην, ἀφ' οὗ ἔμαθε τὴν κύκλωσιν ὁ Λεωνίδας,

καὶ ἀπέπεμψε τοὺς ἄλλους, εἶπε πρὸς τοὺς
 ἐναπολειφθέντας, νὰ ὀρμήσωσιν εἰς τὸ στρα-
 τώπεδον τῶν Περσῶν, ἵνα φονεύσωσι τὸν Ξέρ-
 ξην εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ εἰδέχθησαν τὴν
 γνώμην προθύμως ἅπαντες. Ὅθεν ὀρμήσαντες
 τὴν νύκτα εἰς τὸ σκότος, ἐκίνησαν ταραχὴν
 καὶ σύγχυσιν ἀνήκουσον εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν
 Περσῶν· ἐπειδὴ ἐνόμισαν, ὅτι ἐφθάρη τὸ
 στρατεύμα τοῦ Ἰσθάρου, καὶ ὅτι ἦλθε καὶ ἄλ-
 λο στρατεύμα Ἑλληνικόν· ὅθεν ἐφόνευον ἀλλή-
 λους, μὴ γνωρίζομενοι εἰς τὸ σκότος, μήτε
 σύνθημα ἔχοντες διὰ τὸ ἀπροσδόκητον τόλμη-
 μα, μήτε παραγγελίας ἡγεμόνων ἀκούοντες,
 μήτε αὐθιγᾶσεως, ἢ ἀναχωρήσεως κινήματα
 βλέποντες, ἀλλὰ τρέχοντες ὡς εἰ δυνατό ἕκα-
 ρος, ζητοῦντες τὴν σωτηρίαν αὐτῶν, καὶ τὸν
 προσυχόντα ἀκοντίζοντες, καὶ φονεύοντες. Οἱ
 δὲ Ἕλληες σφάζοντες τοὺς προσυχόντας, ἡ-
 γουμένου τοῦ Λεωνίδου, ἐφθασαν εἰς τὴν σκη-
 νὴν τοῦ Ξέρξου, καὶ ἐφόνευσαν πάντας τοὺς
 φύλακας. Ὁ Ξέρξης ὁμως εἶπυε πρότερον,
 καὶ εἴρου μόνου τὸ διάδημα αὐτοῦ εἰς τὴν σκη-
 νὴν, ὅπερ καὶ ἔλαβον. Ὅθεν ὑστερον περιέτρεχον
 τὸ στρατόπεδον, φονεύοντες πάλιν τοὺς προσυ-

χόντας, καὶ ζητοῦντες τὸν Ξέρξην, ἕως οὐ
 ἐγένετο ἡμέρα, καὶ ἐφάνησαν πόσοι, καὶ περὶ
 ἤσαν, οἱ κατεργασάμενοι τοῦτο τὸ κακόν. Τότε
 εἰς παρηγορηθέντες οἱ Πέρσαι, συνηθροίσθησαν,
 καὶ κυκλώσαντες αὐτούς, ἐτέξενον μακρόθεν,
 πλάγιος, καὶ ἐπισθεν. Ἐμπροσθεν δὲ αὐ-
 τῶν δὴν ἐτόλμησαν νὰ παραταχθῶσιν. Οὐ-
 τῶ τοῖσιν ἐφόνευσαν αὐτούς. Ὁ δὲ Ξέρξης
 κόψας τὴν κεφαλὴν τοῦ Λεωνίδου, ἐσχίσε καὶ
 τὸ σῶμα, νὰ παρατηρήσῃ τὴν καρδίαν αὐτοῦ,
 καὶ εὗρεν αὐτὴν δασεῖαν. Κατὰ ταύτην τὴν
 γνώμην ἔχει μὲν πλείονα λόγον ἢ ἀπειπισία
 τοῦ Λεωνίδου· αἰσθῆναι ἂν ἐφόνευσεν τὸν Ξέρξην,
 ἢλευθεροῦτο ἢ Ἑλλάς εἰς τὰς Θερμοπύλας·
 ἄλλως δὲ, ἔχων καιρὸν νὰ φύγῃ, ἵνα χρησι-
 μεύσῃ εἰς ἄλλην περίστασιν, ἔμεινεν αὐτοθελή-
 τως, ἵνα φονευθῇ μόνον, ἀνωφελῶς, εἰς ἐπίδει-
 ξιν ἀφοβίας καὶ ἀνδρείας· ἐπειδὴ ἐλπίς σωτη-
 ρίας καὶ νίκης δὴν ἦτον μετὰ τὴν κύκλωσιν.
 Ὅμως ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν πολλὰ περιστατικά τοῦ
 ἀγῶνος τούτου, καὶ ἂν θελήσωμεν νὰ ἐξετά-
 σωμεν τὸ πρᾶγμα, αἱ κρίσεις ἡμῶν γίνονται
 ὑποθετικά, καὶ οὐχὶ ἀποδεικτικά. Τοῦτο μόνον
 βλέπομεν, ὅτι ἡ ἀπειπισία τοῦ Λεωνίδου

κατάνυγχε τὸν Ξέρξην εἰς ἀπελπίσταν, καὶ οἷν ἔτρεψε πλέον τὰς πρώτας ἐλπίδας περὶ ἀλώσεως τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' ἤρξατο συλλογίζεσθαι ἄλλως τὸ πρᾶγμα· ἐπειδὴ δέκα χιλιάδες Ἀθηναῖοι πρότερον ἐνίκησαν τοσοῦτον στρατευμα ἐν παρατάξει λαμπρᾷ· ἤδη δὲ ὀλίγοι τινες Σπαρτιῶται κατετάραξαν ὅπαν τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅταν παραταχθῶσι ἑκατὸν χιλιάδες Ἕλληνες, τὸ ὅποιον ἴσως ἐφαίδειτο δυνατὸν, τί γινήσεται τότε;

δ. κδ'. Τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν ἡ μάχη ἐν Θερμοπύλαις, εὐθα ἐφρουρεύθησαν πάντες οἱ Σπαρτιῶται, οἱ Θεσπιεῖς, καὶ ὁ μάντις Μειγείας, καὶ ἔθαψαν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, εὐθα ἐφρουρεύθησαν· ἔκησον καὶ σήλας εἰς μνημόσυνον τῆς ἀνδρείας καὶ φιλοπατρίας αὐτῶν, ἔγραψαν καὶ ἐπιγράμματα, τὸ μὲν ἐξῆς κοινὸν εἰς πάντας.

„Μυριάσιν ποτὲ τῆδε τριηκοσίαις ἐμάχουτο

„Ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέττορες.

Τὸ δὲ ἐξῆς ἰδιαίτερον εἰς τοὺς Σπαρτιῶτας.

„ὦ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτε

τῆδε

„κείμεθα, τοῖς ἐκείνων ῥήμασι πειθόμενοι,

Ταῦτα μιν ἔγραψαν οἱ Ἀμφικτυόνες (α). Τὸ
 δὲ ἐξῆς τοῦ μάντεως ἔγραψεν ὁ φίλος αὐτοῦ
 Σιμωνίδης.

„Μνῆμα τὸ δε κλεινοῖσι Μεγισία, ἐν ποτε Μῆδοι

„Σπερχεῖον ποταμὸν κτεῖναν ἀμειψάμενοι,

„Μάντιος, ὃς τότε κήρας ἐπερχομένας σάφ'
 εἶδώς,

„Οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν.

Οὗτος ὁ Σιμωνίδης ἔγραψε καὶ ἐγκώμιον
 τῶν ἐνταῦθα τελευτησάντων, λίγων· „Τῶν ἐν

„Θερμοπύλαις θανόντων, εὐκλείης μὲν ἡ τύχη,

„καλὸς δ' ὁ πότμος, βῶμος δ' ὁ τάφος, προ-

„γόνων δὲ μνάσις, ὃ δ' οἶτος ἔπαινος, ἐντά-

„ριον δὲ τοιούσιον οὔτ' εὐρῶς, οὐδ' ὁ πανθα-

„μάτωρ ἀμαυρώσει χρόνος, ἀνδρῶν ἀγαθῶν·

„ὃ δὲ σῆκός οἰκετᾶν εὐδοξίαν Ἑλλάδος εἴλα-

„το. Ἰμαρτυρεῖ δὲ Λεωνίδας ὁ Σπάρτας βα-

„σιλεύς, ἀρετᾶς μέγαν λελοιπῶς κόσμον, αἰ-

„ναοῦν τε κλέος.“ Ταῦτα ἄρα μαρτυροῦσι τὴν

ὠφέλειαν τῆς ἀπεικασίας.

§. κβ'. Ἠρίστεισαν δὲ κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ-
 του μετὰ τοῦ Λεωνίδα, Δημόκῃς ὁ Σπαρτιά-

(α) Ὅρα ἐν Ἐγγυία περὶ Ἀμφικτυόνων.

της. Οὗτος εἶπε καθ' ἑρῶδοτον τὸ ἀπόφθειγμα
 ἐκεῖνο· κάλλιστον εἶναι, ἵνα πολεμήσωμεν ὑπὸ
 τὴν σκιάν· ὁ δὲ εἶπε τις Τραχίνιος, ὅτι τὰ
 βέλη τῶν Περσῶν σκοτίσους τὸν ἥλιον. Με-
 τὰ δὲ τούτου δύο ἀδελφοὶ Σπαρτιάται· Ἀλφειὸς
 καὶ Μάρων καλούμενοι, υἱοὶ τινὸς Ὀρσιφάν-
 του ὀνομαζομένου. Ἄλλοι δὲ δύο Σπαρτιάται
 Εὐρυτος καὶ Ἀριστόδημος ὠφθαλμίαςαν ἐν τῇ
 μάχῃ· ὅθεν ὀφῆκεν αὐτοῖς ὁ Λεωνίδας, ἐπει-
 δὲ δὲν εἶδεν. Καθήμενοι τοίνυν εἰς τὴν ἐκεῖ
 πλησίον κώμην Ἀλπηνούς, συνεφώνησαν, ἢ να
 φρονεῦθῶσιν ἀμφοτέρω, ἢ να ἐπιστρέψωσιν ἀμ-
 φότεροι εἰς τὴν Σπάρτην. Καὶ ὁ μὲν Εὐρυτος
 ἀκούσας τὴν σφοδρὰν μάχην μετὰ τὴν κύκλω-
 σιν, ἔλαβε τὰ ὄπλα, ἔπειτα εἶπε πρὸς τὸν
 δούλον αὐτοῦ Εἰλωτα, να τὸν ὀδηγήσῃ εἰς
 τὴν μάχην. Καὶ οὕτως ὁ μὲν δούλος ἀνεχώ-
 ρησεν ὅπιστα· ἐκεῖνος δὲ ἔμπεσὼν εἰς τὸ πλῆ-
 θος τῶν Περσῶν, ἐφρονεύθη. Ὁ δὲ Ἀριστόδη-
 μος δευτερεύσας, ἔφυγεν. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν,
 ὅτι ἐπέμψθη ἄγγελος εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ ἐ-
 πιστρέφων, ἤκουσε τὴν μάχην. Ὅθεν φοβῶνται,
 ἐκάθησεν εἰς τὸν δρόμον, ἕως οὗ ἐτελείωσεν
 ἡ μάχη· ἔπειτα ἐπιστρέψεν εἰς τὴν Σπάρτην.

Ἡτιμώσθη ὁμως, ὠνειδίσθη, καὶ ὠνεμάσθη ὁ τρεῖσας Ἀριστόδημος· οἶον, ὁ φοβηθείς. Ὁθεν ἐθιωρίτεο ὡς ἀφωρισμένος τῆς κοινουλίας τῶν πολιτῶν· καὶ μήτε ὑδῶρ ἐδίδον· αὐτῷ, μήτε πῦρ, μήτε ἄλλο τι· μήτε εἰς κωωνίαν τὸν εἰδίχοντο. Διὰ τοῦτο ὑσερον ἐν τῇ μάχῃ τῶν Πλαταιῶν, ἐπεισεν εἰς κινδυνῶδες μέρος, καὶ ἐφρονιμήθη, εἰς ἐξάλειψιν τῆς ἀτιμίας. Ἄλλος δὲ τις Παντίθης καλούμενος, πεμφθεὶς ἄγγελος εἰς τὴν Θισσαλίαν, οἶον ἐπρόφθασε τῆς μάχης, καὶ ἐπίσρεψεν εἰς τὴν Σπάρτην. Ἐδοκίμασεν ὁμως καὶ αὐτὸς τὰ αὐτὰ, ὡς ἐπρεμάσθη· καὶ οὕτως ἐπληρώθη ὁ ἀριθμὸς τῶν τριακοσίων, οἵτινες ἐπέμφθησαν ἀποφασισμένοι, ὡς θυσιασθῶσιν. Ἡρίστους δὲ καὶ τις Θισπιεύς Διθύραμβος καλούμενος υἱὸς τοῦ Ἀρματιάδου. Οἱ δὲ Θηβαῖοι καὶ ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Λεοντιάδης (α), φεύγοντες πρὸς τοὺς Πέρσας, ὡς εἴρηται, ἔκραζον, ὅτι ἦσαν φίλοι αὐτῶν, καὶ ὁ Λεωνίδης ἔλαβεν αὐτούς

(α) Τοῦτου τοῦ Λεοντιάδου τὸν υἱὸν Εὐρύμαχον, ἐφόνευσαν οἱ Πλαταιεῖς κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ὅτε εἰσέβηκε τὴν νύκτα εἰς τὰς Πλαταιεῖς μετ' ἑξακοσίων Θηβαίων.

βιαίως· ὁμως ἐφόνευσαν πολλοὺς, ἕως οὗ
ἐνοήθη τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐδιδαιώθη διὰ τῆς
μαρτυρίας τῶν Θισσαλῶν, ὅτι ἀληθῶς μηδίζου-
σιν. Ὁ δὲ Ξέρξης ἐξίξεν αὐτοὺς πάντας,
ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ, μὲ τὴν βασι-
λικτὴν σφραγίδα, ὡς ἀνδράποδα ἄπισα.

§. 5. Πίρσαι δὲ ἐφονεύθησαν εἰκοσι χι-
λιάδες κατὰ ταύτας τὰς προδράς· καὶ ἂν οἱς
εὐρίσκετο ὁ προδοῦτης Ἐφιάλτης, ἐτελείωνεν
ὁ πόλεμος εἰς τὰς Θερμοπύλας· ἐπειδὴ μετ'
ὀλίγον ἤρχετο καὶ ἄλλο κράτευμα, ὡς εἶρη-
ται. Ὄθεν ὁ Ξέρξης καλίσας τὸν Δημάρατον
εἶπεν· ἀληθῶς, Δημάρατε, εἶσαι ἄνθρωπος
ἀγαθὸς καὶ δίκαιος· ἐπειδὴ καθὼς ἔλεγες, οὕ-
τως ἔχουσι τὰ πράγματα. Ἄλλ' εἰπέ μοι πόσαι
εἰσὶν οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ πῶς νὰ κυριεύσω
τὴν Πελοπόννησον, καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα.
Ὁ δὲ Δημάρατος εἶπε, νὰ πέμψῃ τριακοσίας
εργήρεις εἰς τὴν νῆσον Κύθηραν, καὶ νὰ προσ-
βάλλῃ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἵνα κρα-
τῇ ἐκεῖ τὴν προσοχὴν τῶν Λακεδαιμονίων. Ἐν-
τούτοις δὲ τὸ περικτὸν κράτευμα, νὰ ὑποτά-
ξῃ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. Ἄλλ' ὁ Ἀχαμίνης ὁ
ναύαρχος τοῦ στόλου, ἀπέρριψε τὴν γνώμη

ταύτην, λέγων, ὅτι ἀδυνατεῖ ὁ εὐλος, ἂν
 διαιρεθῆ, ὅστις πρέπει νὰ εἶναι ὅλος ἡνωμέ-
 νος, καὶ νὰ ἐνεργῆ συμφώνως καὶ παραλλή-
 λως μὲ τὸ πεζικόν, ἵνα βοηθῶνται ἀμοιβαδὸν
 κατὰ τὰς περιστάσεις (α). Αὕτη τοίνυν ἐστὶν ἡ
 ἐν Θερμοπύλαις μάχη, ἣτις συνέβη κατὰ τὰς
 ἀρχὰς τοῦ Αὐγούρου (α).

Ναυμαχία ἐν Ἀρτεμισίῳ καὶ Ναύ- αρχος τῶν Ἑλλήνων ὁ Θεμι- σοκλῆς.

δ. κζ. Ἄρ' οὐ ἀπερραίσθη νὰ ἐτοιμασθῆ
 εὐλος κατὰ Περσῶν, ἠτοίμασαν οἱ Ἀθηναῖται
 ἑκατὸν εἰκοσιπτά τριήρεις, καὶ ἔλαβον ἐν αὐ-
 ταῖς καὶ τοὺς Πλαταιεῖς, οἵτινες δὲν εἶχον
 ἰδίας τριήρεις, ἦσαν ἄπειροι καὶ τῆς ναυτικῆς,
 μὴ οὔτε παραθαλάσσιοι. Ἔδωκαν καὶ πρὸς
 τοὺς Χαλκιδεῖς τῆς Εὐβοίας εἰκοσι τριήρεις οἱ

(α) Ἡρόδοτ. Πολύμν. Πλούτρχ. Ἀπορθεύματ. Λω-
 νίδ. Παρὶ Ἡρόδοτ. Κακοηθ. Παραλλήλ. μικρ.
 Πausan. Δακωνικ. Δ'. Διόδωρ. Ια'. γ'. ε'. Ἰου-
 ρίν. Β'. ιε'.

(β) Πρ. κρ. 480.

Ἀθηναῖοι, μόνον τὰ σκάφη· τοὺς δὲ ἀνθρώ-
 πους ἤτοίμασαν ἑκαῶσι. Οἱ δὲ Κορίνθιοι ἤτρι-
 μασαν τεσσαράκοντα· οἱ Μεγαρεῖς εἴκοσι· οἱ
 Αἰγινῆται δεκάκτι· οἱ Σικυώνιοι δώδεκα· οἱ
 Λακεδαιμόνιοι δέκα· οἱ Ἐρτριεῖς ὀκτώ· οἱ
 Ἐπιδαύριοι ὀκτώ· οἱ Τροιζήνιοι πέντε· οἱ
 Στυρῆες δύο· οἱ Κεῖοι δύο τριήρεις καὶ δύο
 πεντηκοντόρους, καὶ οἱ Ὀπούντιοι Λοκροὶ ἑ-
 πτά πεντηκοντόρους. Ναύαρχος δὲ τοῦ στόλου,
 ἢ τύπος μᾶλλον τῆς ναυαρχίας, ἦτον ὁ Εὐρύ-
 διαδης ὁ Λακεδαιμόνιος, ἔχων δέκα τριήρεις
 Λακωνικάς. Ἐνεργεῖα δὲ ναύαρχος ἦτον ὁ Θε-
 μισοκλῆς, ἔχων ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἑπτὰ
 τριήρεις τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἀπείρων τριήρων
 ἐμπειρίαν στρατηγικὴν καὶ πολιτικὴν. Οὗτος ἦ-
 τον ἄρα ὁ στόλος, ὅστις ἦλθεν εἰς τὸ Ἀρτεμί-
 σιον, ὡς προείρηται. Τὸ δὲ Ἀρτεμισιον εἶναι
 τὸ ἀνώτατον ἀκρωτήριον τῆς Εὐβοίας ἀντικρὺ
 τοῦ Πελασγικοῦ κόλπου, τοῦ νῦν κόλπου τοῦ
 Βόλου. Ὁ δὲ στόλος τῶν Περσῶν ἔμεινεν εἰς
 τὰς Ἀρίτας, πρὸς τὸ νόμα τοῦ ῥηθέντος κόλ-
 που. Τὸ δὲ μεταξὺ στενὸν εἶναι πλατὺ ὡς δέ-
 κα μέλια ἰταλικά (α).

(α) Κατὰ τοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας.